

Diarienummer: DO 2023/5310

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sf@regeringskansliet.se
carolin.jarlehag@regeringskansliet.se

Yttrande över Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

Diskrimineringsombudsmannens (DO:s) yttrande är avgränsat till de frågor som berör DO:s uppdrag.

10.4 och 12.13 Gemensamt register för administrativa sanktionsavgifter och Gemensamt register över meddelade bidragsspärrar

DO menar att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att Utbetalningsmyndighetens användning av sanktionsavgiftsregistret och bidragsspärrsregistret för dataanalys inte leder till diskriminerande åtgärder från myndigheter.

Utredningen föreslår att Utbetalningsmyndigheten ska kunna använda uppgifter från de föreslagna registren över sanktionsavgifter och bidragsspärrar för att göra dataanalys i syfte att upptäcka utbetalningar med förhöjd risk för att vara felaktiga. I utredningen framgår inte hur denna dataanalys ska bidra till att upptäcka utbetalningar med förhöjd risk. DO kan konstatera att registren i fråga ska innehålla personnummer och samordningsnummer, vilket gör det möjligt att genomföra analyser med syfte att identifiera grupper av befolkningen till vilka utbetalningar löper högre risk att vara felaktiga. Sådana analyser kan, om de omsätts i förebyggande åtgärder, medföra risk för diskriminering. Det kan till exempel finnas risk för diskriminering om personer i en viss ålder behöver genomgå en mer detaljerad granskning än andra när de ansöker om stöd eller förmåner från välfärdssystemet.

Personnummer och samordningsnummer innehåller information om ålder och kön. Att en person har ett samordningsnummer har också viss koppling till etnisk tillhörighet eftersom samordningsnummer endast tilldelas personer som inte är eller har varit folkbokförda i Sverige. Om personnummer dessutom används för att komplettera uppgifter i sanktionsavgiftsregistret och bidragsspärrsregistret med ytterligare

personuppgifter ökar risken för att analysen i förlängningen leder till diskriminering.

12.9 Möjlighet till undantag från beslut om bidragsspärr

DO tillstyrker förslaget om att den som har meddelats en bidragsspärr efter ansökan ska kunna medges undantag från spärren för en viss förmån eller ett visst stöd, om det finns särskilda skäl.

I likhet med utredningen vill DO särskilt betona att möjligheten till undantag är särskilt viktig avseende assistansersättning för personer med funktionsnedsättning som har behov av assistans för att klara sin dagliga livsföring. DO menar att ett system med generell bidragsspärr utan möjlighet till undantag skulle kunna få kraftigt negativa konsekvenser för en enskild person med funktionsnedsättning som meddelas en bidragsspärr. Precis som utredningen påpekar handlar det om att personen inte skulle kunna få sina grundläggande behov tillgodosedda. DO vill också betona att den enskildas möjlighet att delta i samhällslivet skulle kunna begränsas kraftigt. Detsamma gäller för barn med funktionsnedsättning vars vårdnadshavare meddelas en bidragsspärr. Även avseende omvårdnadsbidrag för barn med funktionsnedsättning bedömer DO att behovet av möjlighet till undantag är stort.

Även när det gäller stöd och förmåner där den som meddelats en bidragsspärr är mottagare, men där stödet eller förmånen riktar sig till någon annan, instämmer DO i utredningens bedömning att det bör finnas möjlighet till undantag. Allvarliga och orimliga konsekvenser för den person som stödet riktar sig till bör kunna utgöra ett skäl för undantag från bidragsspärren. DO menar att det särskilt gäller stöd som riktar sig till barn. Att stöd som riktar sig till ett barn inte betalas ut till följd av att en vårdnadshavare begår ett bidragsbrott kan få stora negativa konsekvenser för det enskilda barnet. I en del fall skulle detta kunna begränsa individens möjligheter i livet på både lång och kort sikt. DO vill därför betona vikten av att i de fall där stöd och förmåner avser barn ska barnets bästa i första hand beaktas i myndighetens bedömning av undantag från bidragsspärr, i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Beslut i detta ärende har fattats av Cecilia Narby efter föredragning av utredare Love Ander. I den slutliga handläggningen har också experten Janna Törneman deltagit.

Cecilia Narby
Tillförordnad chef för Utvecklings- och analysenheten.